

Historiska förändringar av ungdomars engagemang i civilsamhället – en demokratifråga?

Anders Kassman & Johan Vamstad

Historical changes in youth participation in civil society organisations – a matter of democracy?

This article contributes with a nuanced picture of the importance of civil society for young people's democratic socialisation and opportunities for influence, by studying public statistics on changes in membership rates in national youth organisations. Young people have long been given a special status in society and they are often perceived as either a threat or a promise. Young people's special status is based on the fact that they do not really belong to the rest of society. They depend in different ways on others for their immediate livelihood, socialisation and for risk protection. But they also have the potential to contribute with new perspectives and change to outdated institutions. Because of their age, young people have been considered to need both democratic schooling and opportunities to find a context to express their commitment. Engagements in associations among young people has therefore been actively encouraged and supported by the state since at least the beginning of the 20th century. The results of this article show that until sometime in the 1970s and 1980s, participation in most types of national youth organisations increased, but that membership numbers subsequently decreased more or less drastically in organisations based on traditional popular mass movements, while others have increased or maintained their membership numbers.

We interpret the historical overview as evidence that the state subsidies since long has survived their purpose. The original mass movement organizations are declining in memberships, despite the efforts and those that are growing often follow the democratic procedures more to live up to the rules of the state than because of the desire to be governed by the will of the members and to change society.

Hundra år efter den representativa demokratins införande är ålder den begränsning av politiskt deltagande som omfattar flest medborgare (Josefson

Johan Vamstad och Anders Kassman är verksamma vid Marie Cederschiöld högskola.
E-post: johan.vamstad@mchs.se

& Sandin 2019). Demokratiskt deltagande för unga personer är svårt i och med att det ställs mot villkor om kompetens, vilket går emot den i övrigt rådande normen om bredast möjliga deltagande i allmänna val. Kravet om kompetens ställs inte heller för myndiga personer. Även om rösträttsåldern har sänkts succesivt sedan demokratin införande i Sverige, och även om det görs studier och experiment kring möjligheterna att sänka den ytterligare så är detta justeringar i marginalen (Beckman 2018, Bergh 2014). Faktum kvarstår att personer som ännu inte är 18 år gamla är exkluderade från den mest centrala aspekten av deltagande i den representativa demokratin, att rösta. Detta är en viktig anledning till varför det finns ett värde i att finna andra sätt för unga att praktisera och uppleva delaktighet i samhället som inte bygger på strikt folkrepresentation (Wall 2011). Den här artikeln handlar om ungas föreningsdeltagande, som kan anses vara ett sådant sätt. Idealbilden av det svenska föreningslivet är att det har sin bas i ett brett medlemsdeltagande, en jämlik och demokratisk struktur inom föreningarna och en utåtriktad rörelsedemokrati gentemot samhället i stort. I en demokrati som tydligt präglats av inflytelserika folkrörelser blir ett sådant föreningsliv både ett forum för engagemang i nuet och en skola i demokrati för unga medborgare i vardande. Som framgår nedan har föreningslivet även potential för värdeöverföring från äldre till unga, och rymmer därmed också ett mått av social kontroll av ungas fritid, något som såväl föreningarna som statens politik mot civilsamhället har tagit fasta på.

Syftet med denna artikel är att undersöka det föreningsliv som historiskt givits en sådan framträdande roll för ungas deltagande i det svenska samhället. Genom att studera medlemsutvecklingen i de nationella ungdomsorganisationerna sedan 1940-talet går det att analysera både generella trender och skillnader mellan olika typer av organisationer.

Föreningsengagemang bland unga styrs förstas av många andra saker än demokratiskt deltagande och genom att studera varierande medlemstal i olika sorters organisationer kan en något mer nyanserad bild av civilsamhällets roll för ungas demokrati ges. Denna empiriska analys av variationernas betydelse kommer också att kopplas till en kritisk diskussion av vilken roll föreningsengagemang har i den svenska demokratin idag och således betydelsen av förändringar i medlemstalen. Resultaten från kartläggningen bör vidare förstas i relation till mer grundläggande frågor om ungas politiska deltagande, statens ansvar och dess ungdomspolitik, och föreningslivets demokratiska betydelse.

Staten, ungdomen och demokratin

När Demokratiutredningen tog sig an att beskriva civilsamhällets betydelse för den svenska demokratin kunde den konstatera att ”Det traditionella civilsamhället med medlemsbaserade organisationer och föreningar har länge betraktats som en viktig demokratiskola och mobiliserande samhällsaktör”

(SOU 2016:5: 530). Detta är inte minst sant för de medborgare som ännu inte uppnått rösträttsålder. Dessa har på grund av sin ålder ansetts vara i behov av både demokratisk skolning och möjligheter att finna ett sammanhang att ge uttryck för sitt engagemang. Föreningsengagemang bland unga har därför av staten uppmuntrats och stöttats aktivt sedan åtminstone början av 1900-talet. Något som skiljer civilsamhällets demokratiska betydelse för de unga, från det för de vuxna, är att i statens politik mot de unga har civilsamhället setts som en form av social kontroll i minst lika stor utsträckning som en form av deltagande. Hans-Erik Olson (1995) visade i sin avhandling hur den statliga politiken gentemot ungdomars fritid sedan sent 1800-tal verkat för kontroll och uppfostran av framför allt arbetarklassungdom. Under 1954 införde riksdagen generella statsbidrag till nationella ungdomsorganisationer med den bredare ambitionen att nå den ”föreningslösa ungdomen” och förhindra att den blev ”socialt missanpassad” (Olson 1995: 212). Särskilt oroväckande ansågs situationen vara i Stockholm, jämfört med i de klassiska bruksorterna. I Stockholm hade den växande ungdomsgruppen en mycket lägre organisationsgrad och socialiserade i större utsträckning på eget bevåg, utan ledning från vuxna (Olson 1995). För att avhjälpa ”föreningslösheten” var alltså organisering i sig viktigt och värdefullt, det var mindre viktigt exakt vilken typ av föreningar som de unga organiserades i. Detta har av Olson beskrivits som att framför allt socialdemokraterna överförde en tro och tillit på folkrörelsernas positiva inflytande till en bredare förståelse av svenskt föreningsliv, åtminstone vad gäller ungdomar (Olson 1995).

Samtidigt bör den statliga kontrollen och styrningen kanske inte överbetonas, den höga graden av civilsamhällesengagemang bland unga i Sverige är inte bara en statlig konstruktion. Amnå (2007) tillhör de som särskilt har studerat det svenska föreningslivets utformning och dess betydelse för ungdomars politiska inflytande och han konstaterar att även för dem ger föreningsengagemang ”ett större politiskt kapital”. Även föreningar som inte i första hand är politiska kan lära ut eller organisera politiskt engagemang under rätt omständigheter. Kaijser och Larsson-Heidenblad (2018) visar exempelvis hur Fältbiologerna startade på 1940-talet som en mestadels opolitisk friluftsförening men att organisationen blev en viktig källa till miljöaktivism bland unga när miljörörelsen tog form på 1960- och 1970-talen.

Det hotade engagemanget – ett demokratiproblem?

Givet den betydande omfattningen av ungdomars föreningsengagemang i Sverige, och det faktum att det sedan mycket länge varit en politisk ambition på både lokal och nationell nivå att upprätthålla det, är det kanske inte överraskande att beskrivningar av föreningslivet ofta handlar om ett minskat engagemang och dess risker (se exempelvis den årliga undersökningen Ung

idag som genomförs av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor). Trots återkommande oro finns det få empiriska belägg för att ungdomars engagemang, sett som en helhet minskar (von Essen & Svedberg 2020). Forskningen har istället riktat in sig på att ungdomar är snabba med att följa nya trender i civilsamhället och att de därför uttrycker sitt engagemang genom andra engagemangsformer än de traditionella. Von Essen och Wallman Lundåsen (2015) konstaterar exempelvis att ungdomar i större utsträckning engagerar sig utan att vara medlemmar i en förening. Amnå och Ekman (2014) visar i sin analys att det är missvisande att tala om unga som antingen engagerade eller inte engagerade. Istället kan de påvisa att det bland de icke engagerade visserligen finns de som är genuint desillusionerade och passiva, men också att det finns en betydande grupp ”standby citizens” som är redo att kliva in i engagemang när omständigheterna påkallar det (Amnå & Ekman 2014). Detta perspektiv är återkommande i demokratiteori som rör barn och unga, alltså tanken på deras deltagande som substantiellt annorlunda än vuxnas, och att beskrivningarna av deras exkludering baserar sig på definitionen av vuxnas deltagande (Wall 2011; Bray & Nakata 2020). Det är därför som avsevärd möda har lagts på att finna former för demokratiskt deltagande som utgår från barn och ungas förutsättningar, och inte den traditionella representativa demokratin från vilken de per definition exkluderas (Hart 1992, Josefsson & Wall 2020). Civilsamhällesengagemang är ett centralt spår i denna forskning och det har satts stort hopp till föreningar och rörelers friare och mer inkluderande former. Denna artikel kommer att visa på ett minskande föreningsengagemang bland unga. Vad det betyder för demokratin, civilsamhället och de unga själva är som framgår av denna tidigare forskning ingen enkel fråga.

Två dimensioner av demokrati i de ungas civilsamhällesengagemang

Beskrivningar av civilsamhällets betydelse för den moderna demokratin saknar sällan referenser till Alexis de Tocqueville. Hans berömda observationer från 1830-talets USA kan idag ges två huvudsakliga innebörder för ungdomars föreningsengagemang i ett demokratisammanhang: 1. Föreningslivet verkar som en demokratiskola genom vilken de unga lär sig tillit, respekt för andras åsikter och ett demokratiskt förhållningssätt. 2. Föreningslivet blir i sig en arena inom vilken de unga kan verka, utforma sin vardag och i någon utsträckning påverka samhället (se till exempel Almond & Verba 1963/1989).

FÖRENINGSLIVET SOM DEMOKRATISKOLA

Tanken på föreningslivet som en demokratiskola togs upp och utvecklades av Robert Putnam på 1990-talet och i hans välbekanta studie av demokratin i Italien blir organisering, även i till synes opolitiska organisationer som

kultur- och idrottsföreningar, förklaringen till den fungerande demokratin i de norra delarna av landet (Putnam 1993). I ett svenskt sammanhang blev Putnams studier för vissa både en bekräftelse och en utmaning av etablerade föreställningar om folkrörelsernas betydelse för demokratin (Ambjörnsson 1988/2017, Rothstein 2003). Civilsamhällets organisationer själva har framhållit exempelvis ungdomsidrottens och andra fritidsorganisationers betydelse som ”demokratiskola” (Ungdomsstyrelsen 2005). Föreningslivets roll som demokratiskola är enligt detta perspektiv, förstås, inte begränsat till frågor och verksamhet som explicit handlar om demokrati men föreningar som till exempel scouterna har ändå utvecklat sin roll till att faktiskt också utbilda unga medlemmar om demokrati. Sådana initiativ kan ses som utslag av att civilsamhällets organisationer accepterat och tagit sig an rollen som demokratiskolor i bokstavig mening, vilket förstås också skänker viss legitimitet åt deras roll i samhället. Vilken roll tidiga erfarenheter av demokratiskt deltagande verkligen har för politiskt deltagande i vuxenlivet är dock oklart. Öhrvall (2018) ifrågasätter om framtida röstdeltagande är en vana som sätts tidigt i livet och han kan visa att deltagandet i ett första allmänt val, såväl som deltagande i skolval i tonåren, i själva verket har rätt begränsad betydelse för de fortsatta vanorna.

FÖRENINGSLIV SOM POLITISK ARENA

Ungdomars föreningsengagemang som en arena för inflytande är svårt att värdera men samtidigt som föreningar genom sitt inre liv fungerar som en demokratiskola så kan föreningarna förstås också påverka politiken och det omgivande samhället. Genom en förening kan unga få representation och både intern påverkan genom samverkan med politiska institutioner och extern påverkan genom opinionsbildning (se exempelvis Josefssons bidrag till detta nummer, samt Hendriks 2006 och Pitkin 1969 & 2004). Civilsamhället har, inte minst i Sverige beskrivits som en källa till samtalsdemokrati som både är ett forum för den politiska policyprocessen och som berikar den med kunskap från organiserade grupper i samhället (Trägårdh 2007). Huruvida den svenska samtalsdemokratin verkligen lever upp till denna idealbild finns det vitt skilda åsikter om (Öberg & Svensson 2011). Oavsett hur det förhåller sig med detta har ungdomar åtminstone någon grad av tillgång till den genom olika former av föreningsengagemang. Att de har tillgång betyder dock inte att ungdomar har samma förutsättningar som vuxna att delta i samtalsdemokratin. Författarna till denna artikel har i tidigare forskning noterat hur de samtalsdemokratiska ambitionerna i de svenska ungdomsråden till stor del gått förlorade. Detta sker genom att den kommunala förvaltningens arbetsformer och normer dominerar över ambitionen att ge ungdomar verkligt inflytande, och att ungdomsråden på så sätt främst uppfyller kommunförvaltningens och inte ungdomarnas intressen (Kassman & Vamstad 2019). Studier av ungdomsråd och liknande initiativ

i andra länder har kommit till snarlika resultat, se exempelvis Wyness (2005) studie av ungdomsråd (*Young People's Councils*) i Storbritannien.

Föreningsengagemang och politiskt deltagande

Kopplingen mellan föreningsengagemang och politiskt deltagande, och därmed även dess roll både som demokratiskola och politisk arena, har också den infrågasatts. Theiss-Morse & Hibbing (2005) har tre huvudsakliga argument för att frivilliga föreningar både är en dålig skola och en dålig arena ur ett demokratiperspektiv. Det *första* argumentet är att föreningar är mer homogena än samhället i stort och därmed inte skolar till tillit och demokratisk samverkan med personer olika sig själv. Det *andra* är att föreningsengagemang inte leder till politiskt deltagande utan istället kan fungera som ett alternativ till det, delvis på grund just av homogeniteten. Det *tredje* argumentet är att alla föreningar inte sprider demokratiska värderingar, även om vi inte minst i Sverige tenderar att tro att nästan allt föreningsliv är positivt för demokratin (Theiss-Morse & Hibbing 2005). Theiss-Morse & Hibbing (2005: 237) har även ett medskick som verkar kunna vara riktat till ungdomen: "Good citizens need to learn that democracy is messy, inefficient, and conflict-ridden. Voluntary associations do not teach these lessons".

Paul Dekker har bidragit till den akademiska debatten med ett bokkapitel med den talande titeln "Tocqueville did not write about soccer clubs". I detta studerar han bland annat Sverige och konstaterar att medlemskap visserligen samvarierar med politiskt deltagande men att socialt deltagande i föreningar inte gör det (Dekker 2014). Dekker är långt ifrån ensam om att komma till denna slutsats, exempelvis Wollebæk och Strømsnes (2008) visar att det är medlemskap och inte graden av aktivt deltagande som skapar tilliten som får demokratin att fungera. Sådan kritik mot Putnam med fleras uttolkning av de Tocqueville rör vanligtvis inte frågan om ungdomars engagemang direkt eftersom den beroende variabeln är formellt politiskt deltagande, särskilt valdeltagande.

Ungdomsrörelsen i det tidiga 1900-talet

I olika historiska skildringar har begreppet ungdom existerat åtminstone sedan antiken då man skilde ut tre olika livsfaser: barndom, ungdom och ålderdom. Under 1800-talet tog industrialiseringen fart i Sverige och med den kom urbanisering och utvecklingen av den allmänna folkskolan. Med skolan kom även så småningom fritiden att växa fram som ett ointecknat utrymme för socialisering och demokratisk skolning (Sidebäck 1992).

Kring skiftet mot 1900-talet började man dock utpeka ungdomen som något mer speciellt än en fas i livet mellan barndom och ålderdom (Berggren 1995).

Det var då man, i följd av G Stanley Hall, började prata om adolescensen som en särskilt känslig period i livet då ungdomarna måste skyddas från allehanda faror härstammande både från deras egen nyckfullhet och i deras omgivning. Men samtidigt fanns det de, med svenska Ellen Key som en av pionjärerna, som poängterade ungdomens livskraft och potential att förändra såväl hela samhället som sin egen generation till det bättre. Både den progressiva tanken och den mer konservativa hållningen delar det att ungdom är en mycket speciell tid i livet med en särställning därför att den inte riktigt tillhör det övriga samhället. Men de skiljer sig i om man ska hoppas på att ungdomarna har förändringsförmåga eller om de utan tydlig vägledning kommer att störta sig själva och det omgivande samhället i fördärvet.

Under det tidiga 1900-talet fanns det både starka strömningar som ville stärka föreningslivet för att skydda ungdomarna från olika faror som kriminalitet och sexuella utsvävningar och de som ville stärka ungdomens kraft att förändra samhället. Massmöten hölls inom den så kallade ungdomsrörelsen som bland annat ställde krav på ökad rösträtt men som även var nationalistiskt och socialkonservativt inriktad (Berggren 1995). Det var också under denna tid som scouterna och idrottsrörelsen startades och flera olika politiska ungdomsorganisationer med band till lantbrukarrörelsen och arbetarrörelsen engagerade ungdomen för sina saker.

Idén om adolescensen, eller ungdomens särställning, fick sig först en törn i och med första världskriget och senare genom nazismens förmåga att anspela på, och utnyttja ungdomsidealet för maktövertagande och en totalitär diktatur, blev ungdomens samhällsförbättrande kraft än mer ifrågasatt. Under mellankrigstiden var det framförallt de olika folkrörelserna som genom att skapa egna ungdomsorganisationer kom att engagera ungdomen. I en analys av den sammanlagda utvecklingen av barn- och ungdomsorganisationerna från deras start till 1980-talet skriver Göran Sidebäck (1992) att det mycket tydligt är så att de borgerligt styrda organisationerna, som scouterna och frikyrkorörelsen snabbt blev mycket större än arbetarrörelsens organisationer, som till exempel Unga Örnar, och att de sedan hela tiden har lyckats behålla sin dominans. Sidebäck förklarar detta på två vis utifrån ett resursmobiliseringsperspektiv: Borgerligheten har hela tiden haft det lättare att engagera idella som kan, vill och lämpar sig för arbete med barn och unga, som lärare, präster och militärer, som både har vana från liknande uppgifter och som i många fall har kunnat använda delar av sin arbetstid åt ideellt arbete, eller åtminstone att planera tiden på ett lämpligt vis. De verksamheter som de borgerliga organisationerna ägnade sig åt som kristendomsundervisning i söndagsskolor, liksom olika former av träning i allmänt gott uppförande, hade länge också en hegemonisk ställning i samhället, medan det uppfattades som indoktrinering att uppfostra barn för att bilda en politisk motkraft, som var arbetarrörelsens mål. Sidebäck (1992) lägger slutligen fram hypotesen att arbetarrörelsen, tack vare sina stora

politiska framgångar genom det Socialdemokratiska regeringsinnehavet under den unikt långa regeringsperioden 1932-1976, lyckades kontrollera skolan som är den viktigaste sekundära socialisationsagenten, och att de därför lät borgerligheten få ett friare spelrum inom civilsamhället.

Översikt över de nationella ungdomsorganisationernas utveckling över tid

Hur ser då tillståndet för det unga föreningslivet ut och hur har det förändrats över tid? I det följande stycket presenteras medlemsstatistik som har sammanställts från en rad olika tillgängliga källor. Gruppen unga har definierats något olika under olika undersökningsperioder men det är ändå möjligt att konstruera en relativt sammanhängande historik över medlemstalen i de nationella ungdomsorganisationerna i Sverige. Detta beror förstås inte minst på att det funnits en statlig politik för ungdomars föreningsliv under lång tid.

Kategoriseringen av organisationerna har i stor utsträckning skett genom den statliga bidragsgivningen. I flera fall kan förstås organisationer vara gränfall, anses tillhöra flera kategorier eller inte riktigt passa in i någon kategori alls. Kategoriseringen av organisationer kan också skifta över tid. Ett kort resonemang om vilka de olika organisationerna är och var de passar in följer efter presentationen av medlemstalen. Slutligen kan det vara värt att påminna sig om att ungdomars organisering och engagemang även sker utan medlemskap i föreningar, en tendens som verkar ha förstärkts under senare årtionden. I tabell 1 ges en översikt av medlemstalen för en rad kategorier av ungdomsorganisationer.

Tabell 1. Sammanfattande skattning av medlemsutvecklingen i nationella ungdomsorganisationer i åldrarna 13-25 år 1944 och 1964, 7-25 år 1975-2005 och 6-25 år 2015

Huvudgrupp av organisationer	1944	1964	1975	1985	1995	2005	2015
Politiska	182 833	123 276	200 273	135 257	47 649	15 507	31 701
Kyrkliga	112 610	85 664	176 928	216 439	151 489	132 952	81 682
Nykterhet	25 054	130 609	150 508	125 906	45 682	30 753	22 436
Scouter	53 070	91 734	109 563	81 374	73 976	38 241	27 853
Idrott	301 740	1 017 000	1 409 226	2 076 165	1 678 933	1 281 700	1 224 000
Allmänna	52 810	539 751	189 169	390 577	278 229	299 627	539 946
Summa	728 117	1 988 034	2 235 667	3 025 718	2 275 958	1 798 780	1 927 618

Not: Statistiken från 1964 har korrigerats utifrån uppgifter om andelen unga i föreningarna 1944. Statistiken avseende idrottsorganisationer 1975 och 1985 har korrigerats utifrån uppgifter om andelen unga (39 %) 2005 och 2015. Antalet medlemmar i idrottsorganisationer 1995 har interpolerats utifrån närliggande års uppgifter. Källor: SOU 1944:31, SOU 1956:42, SOU 1966:47, SOU 1987:37 samt egna beräkningar baserade på uppgifter från MUCF:s anslagsstatistik och RF:s "Idrotten i siffror".

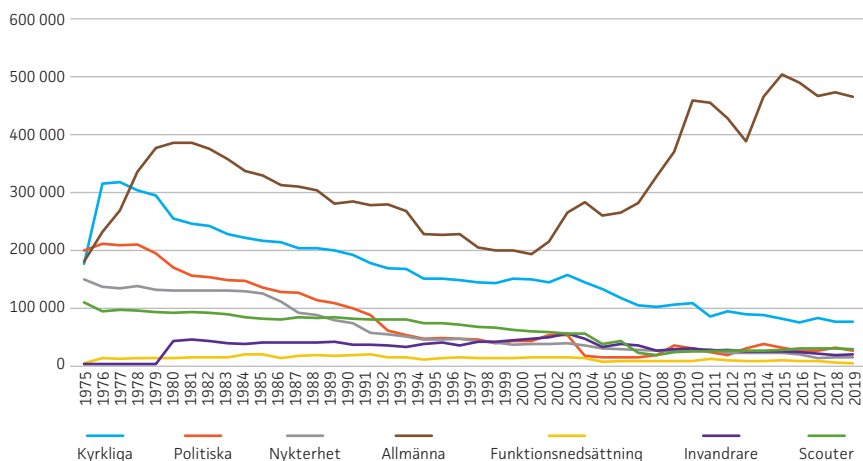
I tabell 1 har vi velat ge en historisk överblick över utvecklingen av antalet medlemskap i de nationella ungdomsorganisationerna sedan den tidigaste tillgängliga statistiken. Överblicken gäller det sammanlagda antalet medlemskap i de rikstäckande organisationerna gällande medlemmar i åldrarna upp till 25 år, exklusive organisationer med särskild inriktning mot personer med funktionsnedsättning och grupper av invandrare. De olika organisationerna startades i olika skeden (se bilaga 1). De första nationella ungdomsorganisationerna startades under andra halvan av artonhundratalet som dotterorganisationer till frikyrko- och nykterhetsrörelserna. KFUM och Frälsningsarmens ungdomsförbund är tidiga exempel på frikyrkliga organisationer och IOGT:s ungdomssektion på nykterhetsrörelsens ungdomsorganisationer. Svenska Idrottsförbundet, numera Friidrottsförbundet, startade 1895 och Svenska Socialistiska Ungdomsförbundet, som senare bytte namn till Socialdemokratiska Ungdomsförbundet startades 1897. De första organisationerna utanför de traditionella folkrörelserna, som här kategoriserats som "allmänna" utgjordes av Sveriges Ungdoms- och Hemgårdar som startades 1912 samt Svenska Blå Stjärnan och Sveriges Schackförbund som båda startades 1917. Inom samma kategori ryms även Sveriges Elevers Centralorganisation och andra skolrelaterade organisationer, varav de första startade under 1940-talet.

Det saknas alltså uppgifter om hur olika organisationer växte mellan deras olika startår och fram till 1944 då den första stora kartläggningen av organisationerna gjordes av den statliga ungdomsvårdskommittén som tillsattes 1939 och som kom med sin slutrapport 1951. Kartläggningen från 1944 visade att det fanns skillnader i ungdomsorganisationernas utbredning i landet och mellan könen, men att det redan då fanns ett stort antal föreningar med rikstäckande verksamhet. Redan vid denna tid dominerade idrotten men även de politiska och kyrkliga organisationerna hade många medlemmar. Sammantaget beräknade man att det 1944 fanns cirka 730 000 medlemskap (SOU 1944:31). Nästa stora grundliga kartläggning publicerades 1966 och uppgifterna i denna visar att flera olika organisationstyper hade haft en kraftig tillväxt. Särskilt märkbart var att idrottens medlemstal hade tredubblats till strax över en miljon och att kategorin allmänna organisationer växt mycket kraftigt. Den senare kategorins starka tillväxt förklaras nästan enbart av de tillkommande elevråden, medan idrotten hade en mer jämnt fördelad tillväxt i många olika specialidrottsförbund (SOU 1966:47). Denna ökning sammanfaller förstås också med att de stora barnkullarna från 1940-talet är unga vid denna tid.

De ungas föreningsliv kulminerar – början på dagens nedgång

Undantaget de allmänna organisationerna, så fortsatte de övriga organisationsgrupperna sedan att växa så att de nådde sin kulmen antingen 1975 eller 1985. Tillväxten skedde framförallt genom att de olika organisationernas medlemstal ökade; antalet organisationer var ungefär detsamma. Efter detta minskar medlemstalen i de flesta organisationsformerna och kraftigast inom de politiska organisationerna, nykterhetsrörelsen och scouterna. Även inom kyrkans organisationer minskar medlemsantalen från toppnoteringen 1985 till cirka en tredjedel av denna 2015. Idrottsorganisationernas medlemsutveckling tycks även den ha en nedåtgående trend under perioden efter 1985, och den enda kategori som kan notera en tillväxt är de allmänna organisationerna. I denna kategori har det tillkommit många nya organisationer som vi analyserar närmre i det följande. Utöver de redan nämnda kategorierna har det senare också tillkommit organisationer för vissa särskilda grupper, som invandrare och personer med funktionsnedsättning, som på grund av deras antalsmässigt mindre rekryteringsbas av naturliga skäl samlar betydligt färre medlemmar än andra organisationer.

Figur 1. De nationella ungdomsorganisationernas medlemstal 1975-2019

Källa: Egna bearbetningar av MUCF:s anslagsstatistik.

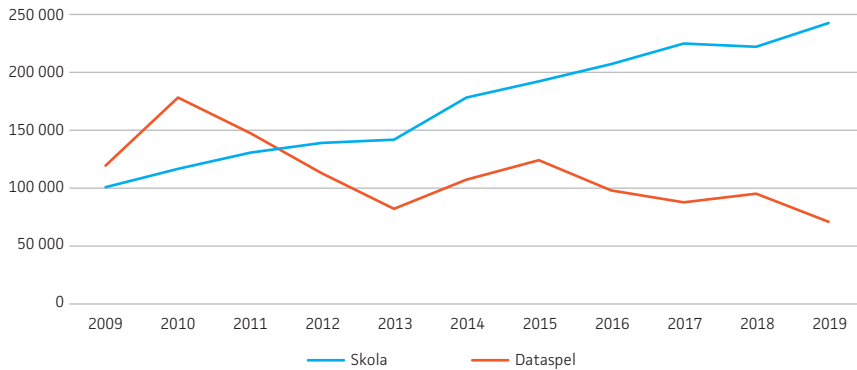
Medan alla andra organisationstyper, inklusive idrotten, alltså minskar i medlemstal under de sista 25 åren av 1900-talet och de första 20 åren av 2000-talet så ökar medlemstalen i de allmänna organisationerna med start i början av 2000-talet. I slutet av 1990-talet fanns det 23 olika organisationer i kategorin allmänna och i dag har antalet nationella organisationer i samma kategori dubblerats.

Vad betyder skiften i medlemstalen i de allmänna organisationerna?

Karakteristiskt för de allmänna ungdomsorganisationerna är att deras medlemstal kan svänga kraftigt både uppåt och nedåt, vilket i sig väcker frågor om hur man ska tolka och förstå betydelsen av antalet medlemmar. Detta beror förstås till viss del på att det är en kategori som inkluderar ganska olika typer av organisationer. Två typer av organisationer som illustrerar sådana kraftiga svängningar är spelorganisationer och skolrelaterade organisationer.

Den största av de allmänna ungdomsorganisationen i slutet av 1990-talet var Skytterörelsens ungdomsförbund vars rötter finns i friskytterörelsen. Men den organisation som då var näst störst var Sveriges Roll- och Konfliktspelsförbund, SVEROK, en organisation som startades i skiftet mellan 1980- och 1990-tal och som redovisade en snabb tillväxt från första början. I organisationens tidiga år dominerades den av medlemmar som samlades runt ett bord och spelade sällskapsspel med ett bräde, papper och penna eller som möttes och spelade rollspel, och detta var det dominerande intresset för medlemsförningarna, men efter hand kom dataspelandet att ta över mer och mer. Enligt SVEROKS egen medlemsundersökning 2014 så var dataspelande vanligast bland 74 procent av de 3 325 svarande. SVEROK växte snabbt till att bli den största ungdomsorganisationen med kulmen 2012. Detta förde med sig en hel del diskussioner i bland annat massmedier med rubriker som "Skattepengar betalas ut till rasistiska våldtäktsspel" (Hellberg 2018). Men även om SVEROK växte snabbt och var störst i ett antal år i början av 2010-talet så finns bland de allmänna organisationerna även ett antal andra organisationer som har växt kraftigt under samma period. Särkilt utmärker sig Sveriges Elevkårer som i dag är Sveriges största nationella ungdomsorganisation. Organisationen samlar gymnasieelevernas elevkårer med syftet att förbättra gymnasiskolorna. Under den senaste tioårsperioden har medlemstalen i Sveriges Elevkårer fördubblats så att de nu har 127 000 medlemmar. Men det finns även en lång rad andra skolrelaterade organisationer som främst engagerar grundskoleelever, gymnasie- och högskolestudenter, och även andra verksamheter som syftar till att på olika sätt komplettera skolverksamheten, som till exempel föreningarna Mattecentrum och Ung företagsamhet. Utöver SVEROK finns även Riksförbundet Goodgame och E Sport United som rikats mot dataspelande ungdomar. Till sammans med organisationerna som riktas mot skolans verksamhet så samlar dataspelsorganisationerna de allra flesta stora och växande organisationerna.

Figur 2. Medlemstal i skolrelaterade och dataspelsorganisationer 2009-2019

Källa: Egna bearbetningar av statistik från MUCF. Dataspelsorganisationer= SVEROK, Riksförbundet Goodgame och E Sport United. Skolrelaterade= Elevernas riksförbund, ELSA Sweden, Förbundet Unga Forskare, International Federation of Medical Students Association Sweden, Mattecentrum, Ny Generation Elev- och Studentorganisation, SESUS, Studentradion i Sverige, Sveriges Ekonomiföreningars Riksorganisation (S.E.R.O.), Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråds Centralorganisation – SECO, Sveriges Personalvetarstudenter Riksförbund – P-riks, Sveriges Unga Aktiesparares Riksförbund, Ung Företagsamhet i Sverige, Utrikespolitiska förbundet Sverige.

Som diagrammet ovan visar är det främst de skolrelaterade organisationerna som ökat under senare år. Organisationerna kring dataspelande har minskat, vilket särskilt har drabbat SVEROK vars medlemstal har varierat ganska kraftigt under senare tid, men ändå uppvisar en sjunkande trend sedan toppnoteringen 2012. Detta betyder inte nödvändigtvis att unga personer blivit mer intresserade av skolan och mindre intresserade av spel. Det får nog främst tolkas som ett utslag av att de ekonomiska förutsättningarna och politiken gentemot ungdomars föreningsliv påverkar medlemstalen, men kanske också av att det nätbaserade spelandet numer är lättare att organisera på andra sätt än med hjälp av föreningar.

Sammantaget kan man säga om de allmänna organisationerna att de har lyckats samla fler medlemmar under senare år, att medlemstalen växlar snabbare i denna typ av organisationer än de traditionellt folkrörelsebaserade organisationerna och att detta medför att nya organisationer tillkommer, men också att vissa minskar så mycket att de inte längre räknas som tillhörande de nationella ungdomsorganisationerna.

Den breda nedgången i ungdomars föreningsengagemang

Den historiska utvecklingen av medlemstalen inom kategorin allmänna organisationer visar på ganska häftiga svängningar som rimligtvis inte enbart reflekterar ungas intressen och engagemang. Bakom siffrorna skymtar andra

förändringar, som ändrade regler för bidragsgivning, ny teknik och nya uttolkningar av medlemskapet. För invandrarorganisationer och organisationer för personer med funktionsnedsättning är dock utvecklingen mer entydig; deras medlemsantal har sjunkit stadigt och kraftigt. För invandrarorganisationerna handlar det om en nedgång från kring 45 000 i början på 1980-talet till cirka 20 000 medlemmar idag. Funktionsnedsättningsorganisationerna har gått från omkring 20 000 medlemmar i början på 1990-talet till drygt 5 000 idag.

Den långsiktiga utvecklingen av medlemsorganisationer inom politik, nykterhet och det kyrkliga organisationer är särskilt anmärkningsvärd. För dessa organisationer sjunker medlemsantalen särskilt kraftigt, som framgår av tabell 1. Utvecklingen inom dessa områden verkar dock inte vara en specifik ungdomsfråga; medlemstalen har sjunkit i alla ålderskategorier för organisationer inom dessa områden. De politiska ungdomsorganisationerna kan exempelvis jämföras med medlemstalen i de politiska partierna, 1985 var 15 procent av den vuxna svenska befolkningen partimedlemmar och 2015 var siffran endast 5 procent (SCB 2018). Den största nykterhetsorganisationen i Sverige, IOGT-NTO, hade under sina storhetsdagar på 1920-talet 160 000 medlemmar men var 2019 nere i 25 000, trots sammanslagning av olika organisationer och en växande befolkning (Ambjörn 2020). Svenska kyrkan hade så sent som under slutet av 1980-talet över 90 procent av befolkningen som medlemmar, en siffra som 2020 var nere i 55 procent (Svenska kyrkan 2020). Ungdomarna följer alltså inom dessa områden en generell trend i Sverige och frågan om nedgången i just de ungas medlemstal handlar inte om vad som särskiljer ungdomarna, utan vilka effekter det minskade föreningsengagemanget har för dem, och möjligen för demokratin, givet vad vi vet om ungdomsengagemangets betydelse.

Statens roll i förändringarna av medlemstalen

Det statliga stödet till de nationella ungdomsorganisationerna infördes 1954 efter gediget utredande av Ungdomsvårdskommittén som hade publicerat en lång rad betänkanden och genomfört noggranna kartläggningar av föreningslivet bland unga. Stödet till idrotten kom att organiseras på särskilt sätt via Riksidrottsförbundet som själv fick i uppdrag att distribuera stödet baserat på aktivitet snarare än medlemsskap (Norberg 2004). Stödet till de nationella ungdomsorganisationerna baserades främst på antalet unga medlemmar och har sedan dess utretts och förändrats vid många tillfällen, och vissa ändringar har genomförts, men vid en läsning av de olika utredningarna är intrycket snarare att målsättningen med stödet och problemen med att fördela det hela tiden varit de samma. Syftet har sedan starten varit att stödja ungas självständiga organisering via finansiering av de nationella organisationerna. Grunden för detta har både varit att ge unga möjligheter att bidra till demokratisk

utveckling, att öva sig i beslutsfattande och att ha en meningsfull fritid. För att åstadkomma detta har stödet baserats på vissa grundläggande principer om organisationernas storlek, utbredning och självständighet. Storleken avgörs av antalet registrerade medlemskap. Att medlemskap fått en så central betydelse för storleken på bidragen har kanske främst att göra med dess starka betydelse inom folkrörelsetraditionen, men det har framförallt under senare år kommit att ifrågasättas eftersom staten av olika anledningar inte sett möjligheter att kontrollera föreningarnas rapportering och att det under senare tid inte krävs mer än att man visat sin vilja att vara medlem och registrerat sig hos föreningen via en webbplats eller annat formulär. Det finns med andra ord starka incitament för organisationerna att värva medlemmar, att förenkla ansökningsprocessen och att skapa nya lokalföreningar. När detta även kan ske via nätet så underlättas det naturligtvis ytterligare.

Som exempel kan åter tas SVEROK, och denna spelorganisations uttolkning av stödsystemen. SVEROK växte snabbt under det tidiga 2000-talet och skriver i sin medlemstidning om de förändringar av statsbidragen som skedde 2002 att det innebär att föreningarna inte längre behöver ta ut någon medlemsavgift av medlemmarna utan att de genom att rapportera till SVEROK får 40 kronor/medlem under 25 år. Det enda de behöver göra är att notera antalet medlemmar i olika åldersgrupper och deras kön på ett papper underskrivet av två personer från styrelsen och märkt med föreningens namn.¹ En medlem behöver enbart ha varit med vid en träff och den träffen behöver inte ha skett fysiskt. Utöver stödet per medlem kan föreningen även få verksamhetsbidrag (2 000 kr/år) om de skriver och med egna ord berättar om sin verksamhet (Jonsson 2002).

De statliga bidragen har ända sedan de började ges varit ämnade att stärka de nationella ungdomsorganisationernas självständighet från deras moderorganisationer. Redan 1944 konstaterade Ungdomsvårdskommittén att föreningarnas självständighet var eftersträvansvärd men svåruppnåelig (SOU 1944:31). Tjugo år senare var endast tre av samtliga ungdomsorganisationer, inklusive idrottsorganisationerna, tillräckligt självständiga för att leva upp till förväntningarna (SOU 1966:47). Av dessa organisationer var två stycken skolrelaterade och den tredje var fältbiologerna. Problemen var att organisationerna var alltför starkt knutna till sina moderorganisationer inom folkrörelserna och inte hade självständiga styrelser bestående av unga under 25 år. Vi kan konstatera att staten genom sitt stöd strävat efter större självständighet för ungdomar än vad de etablerade folkrörelsebaserade organisationerna har gjort. Framförallt kan den stora ökningen av antalet allmänna organisationer från 2000-talets början vara en effekt av denna strävan. Organisationerna i denna kategori är ofta mer självständiga och tillägnade de ungas mer specifika intressen. De allmänna organisationerna har

1 Föreningar med fler än 25 medlemmar bör även skicka med en namnlista på medlemmar som de söker stöd för.

samtidigt ofta större problem med kontinuiteten vilket återspeglas i en större omsättning av dem, och att antalet medlemmar varierar kraftigare.

Sammanfattande diskussion

Denna artikel utgick alltså från syftet att undersöka det svenska föreningslivet för ungdomar och dess historiska förändringar utifrån ett demokratiperspektiv. Det är dock viktigt att i detta sammanhang påminna om att medlemskap i föreningslivet drivs av många olika bakgrunder och skäl. Utöver ungas vilja att delta och engagera sig så finns en strävan hos befintliga organisationer att värva nya medlemmar, medan staten och andra anslagsgivare vill bidra till en meningsfull fritid och så vidare. De historiska medlemstalen är alltså inte att betrakta som annat än ett mycket grovt mått på ungas engagemang. Sättet på vilket medlemstalen i kategorin för allmänna organisationer fluktuerar illustrerar detta. Även om vi därför ska vara försiktiga med alltför långtgående slutsatser av förändringar i medlemstalen så visar medlemsstatistiken att fram till någon gång under 1970–1980-talen ökade deltagandet i de flesta typer av organisationer, men att medlemstalen därefter mer eller mindre drastiskt minskat i organisationer med förankring i de traditionella folkrörelserna, medan de allmänna organisationerna, och på senare tid särskilt de skolrelaterade organisationerna, har ökat eller behållit sina medlemstal. Kategorin allmänna organisationer har också större omsättning av organisationer. Medan de mer tydligt folkrörelsebaserade organisationerna varit ungefär desamma sedan deras start, så har det tillkommit en hel del nya organisationer bland de allmänna organisationerna, särskilt under senare tid. Vi tolkar det som att systemet med stöd till de nationella ungdomsorganisationerna en gång skapades i huvudsak för att främja ungas engagemang i de traditionella folkrörelserna och deras organisationer men att bland annat kravet på ungdomsorganisationernas självständighet och uppkomsten av nya intressen bland unga öppnat upp för möjligheten att skapa nya organisationer på det sätt som stöds och i enlighet med den traditionella demokratiska modellen, med nationella årsmöten och så vidare.

Den stadiga och påtagliga nedgången i folkrörelseorganisationerna följer visserligen samma mönster som vuxnas engagemang men frågan återstår ändå vilken betydelse detta får för demokratin. Ett bra sätt att börja svara på den frågan är nog att konstatera att föreningsengagemang för unga inte alltid har en demokratisk innebörd. Som framgått av den historiska forskningen så var uppfostran och social kontroll centrala motiv till politiken för ungdomsorganiseringen under åtminstone den första hälften av 1900-talet. Endast gradvis letade sig demokrati-diskursen in på området, för att idag ha hunnit bli den dominerande, medan fostran och social kontroll mer tagits över av skolan. Man kan förstås fråga sig hur olika tankarna om fostran/kontroll och demokrati

egentligen är. Syftet med att inkludera ungdomar i ett demokratiskt sammanhang kan ju sägas vara att skola dem till goda demokratiska medborgare och dessutom förmå dem att verka politiskt på en trygg arena inom det etablerade, vuxna, samhällets kontroll.

Inledningsvis beskrevs två möjliga demokratidimensioner av ungdomars föreningsengagemang, den om föreningslivet som demokratiskola och den om föreningslivet som en politisk arena. Hur ska man utifrån dessa två dimensioner se på den historiska utvecklingen av medlemstalen som presenteras i denna artikel? Det är lätt att ifrågasätta föreningslivets roll som demokratiskola. Sättet på vilket medlemstalen fluktuerar för vissa typer av organisationer visar att medlemskap inte alltid är uttryck för engagemang och att förutsättningarna för att skola de unga därmed nog är rätt begränsade. Även det faktum att medlemstalen för flera andra typer av organisationer går stadigt ner, trots offentliga insatser för att hålla dem uppe, tyder på att möjligheten att skola en bredd av landets unga i demokrati nog glidit de gamla folkrörelseorganisationerna ur händerna. Istället torde risken vara överhängande att de istället skolar in en mindre elit i det etablerade civilsamhällets traditioner (Johansson & Uhlin 2020).

Det är förstås också möjligt att det är just en sådan elit som har möjlighet att använda det organiserade föreningslivet som en politisk arena för välartikulerade och välsituerade ungdomar från samhällsgrupper som redan är demokratiskt välrepresenterade. Vi tolkar den historiska överblicken som att systemet med stöd till de nationella ungdomsorganisationerna för länge sedan har överlevt sitt syfte. De ursprungliga organisationerna minskar i medlemstal trots insatserna och de som växer följer ofta de demokratiska procedurerna mer för att leva upp till statens regler än på grund av strävan att styras av medlemmarnas vilja. Vi vill samtidigt inte helt underkänna de nationella ungdomsorganisationerna; självfallet har till exempel många av deltagarna vid till exempel SVEROK:s årsmöten (vars protokoll finns publicerade på deras webbplats) lärt sig en hel del om de demokratiska formerna och fått lära sig att samtala om frågor som är centrala för just dem, men de saknar ambitionen att som organisation engagera sig i bredare samhällsfrågor. Idén om att mobilisera ungas engagemang underifrån och på ett samlat vis påverka samhället är inte aktuell.

Utifrån vad vi vet om sociala rörelser, ungdomsengagemang och dess former så finns det också hopp om att ungdomen finner sina egna arenor. Under senare år har unga människors engagemang för klimatet gjort ett betydande avtryck på den politiska diskursen i Sverige och internationellt. Denna rörelse har i vissa avgörande hänseenden funnit sin väg framåt utanför det traditionella föreningslivets demokratiska struktur. Dessutom har den utmanat även skolans fostrande och kontrollerande struktur genom att använda skolfrånvaro som politiskt redskap. Ungdomars engagemang kommer att vara av avgörande betydelse även under de kommande 100 åren av demokrati men denna klimatrörelse visar att det nog kommer att se annorlunda ut.

Bilaga 1

Tabell 2. Tillkomst av nya nationella ungdomsorganisationer från slutet av 1800-talet till 1960-talet

	-1899	1900-1919	1920-1939	1940-1959	1960-	Totalt
Idrott	1	19	14	7	4	45
Scouter	-	1	3	-	2	6
Kyrkliga	4	3	2	2	-	11
Motor	-	1	1	1	-	3
Skola	-	-	-	1	-	1
Nykterhet	2	2	1	3	-	8
Politiska	1	2	2	1	-	6
Andra	-	3	9	5	2	19
Summa	8	31	32	20	8	99

Källa SOU 1966:47: 23

Litteraturförteckning

- Almond, Gabriel A. & Verba, Sidney, 1963. *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton: Princeton University Press.
- Ambjörn, Ulrica, 2020. ”44 nya föreningar men färre medlemmar”, *Accent*, 2020-02-12, tillgänglig på <https://accentmagasin.se/iogt-nto-rorelsen/44-nya-foreningar-men-farre-medlemmar/>, citerad 2021-06-16.
- Ambjörnsson, Ronny, 1988/2017. *Den skötsamma arbetaren: Idéer och ideal i ett norrländskt sågverkssamhälle 1880-1930*. Stockholm: Carlsson.
- Amnå, Erik, 2007. ”Associational life, youth and political capital formation in Sweden: Historical legacies and contemporary trends”, s. 165-204 i Trägårdh, Lars (red.), *State and Civil Society in Northern Europe – The Swedish Model Reconsidered*. New York: Berghahn Books.
- Amnå, Erik & Ekman, Joakim, 2014. ”Standby Citizens: diverse faces of political passivity”, *European Political Science Review* 6(2), s. 261-281.
- Beckman, Ludvig, 2018. ”Rösträttsåldern och demokratins avgränsningsproblem”, s. 81-110 i Barrling, Katarina & Holmberg, Sören (red.), *Demokratins framtid*. Stockholm: Sveriges riksdag.
- Berggren, Henrik, 1995. *Seklets ungdom: Retorik, politik och modernitet 1900 – 1939*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Bergh, Johannes, 2014. *Stemmerett for 16-åringer*. Oslo: Institutt for Samfunnsforskning.
- Bray, Daniel & Nakata, Sana, 2019. ”The Figure of the Child in Democratic Politics”, *Contemporary Political Theory* 19(1), s. 20-37.
- Dekker, Paul, 2014. ”Tocqueville did not write about soccer clubs: Participation in Voluntary Associations and Political Involvement”, s. 45-57 i Freise, Matthias & Hallmann, Thorsten (red.), *Modernizing Democracy – Associations and associating in the 21th century*. New York: Springer.
- von Essen, Johan & Svedberg, Lars, 2020. *Medborgerligt engagemang i Sverige 1992-2019*. Stockholm: Ersta Sköndal Bräcke högskola.

- von Essen, Johan & Wallman Lundåsen, Susanne, 2015. *Medborgerligt engagemang – klassresa eller klassklyfta?* Stockholm: Regeringskansliet.
- Hart, Roger A., 1992. "Children's participation: From tokenism to citizenship", *UNICEF Innocenti Essays* 4, s. 1-38.
- Hellberg, Ludde, 2018. "Skattepengar betalas ut till rasistiska våldtäktsspel", *Expressen*, 2018-07-29, tillgänglig på <https://www.expressen.se/nyheter/skattepengar-betalas-ut-till-rasistiska-valdtaektsspel/>, citerad 2021-06-18.
- Hendriks, Carolyn M., 2006. "Integrated Deliberation: Reconciling Civil Society's Dual Role in Deliberative Democracy", *Political Studies* 54(3), s. 486-508.
- Johansson, Håkan & Uhlin, Anders, 2020. "Civil Society Elites: A research agenda", *Politics and Governance* 8(3), s. 82-85.
- Jonsson, Hanna, 2002. "Sök de nya enkla föreningsbidragen för 2002", *Sverox-Förbundet för Sveriges roll- och konfliktspelsförbund*, 2002-10-23, tillgänglig på <https://medlem.sverok.se/wp-content/uploads/2019/07/Sverox26.pdf>, citerad 2021-06-18.
- Josefsson, Jonathan & Wall, John, 2020. "Empowered inclusion: Theorizing global justice for children and youth", *Globalizations* 17(6), s. 1043-1060.
- Josefsson, Jonathan & Sandin, Bengt, 2019. "Ungas röst som hot eller möjlighet? Rösträtts- och valbarhetsålder i Sverige under 1900-talet", *Arbetshistoria: Meddelande från Arbetarrörelsens Arkiv och Bibliotek* (170-171), s. 17-23.
- Kaijser, Anna & Larsson Heidenblad, David, 2018. "Young activists in muddy boots – Fältbiologerna and the ecological turn in Sweden 1959-1974", *Scandinavian Journal of History* 43 (3), s. 301-323.
- Kassman, Anders & Vamstad, Johan, 2019. "Local public administration as facilitator of political youth participation: good intentions and institutional shortcomings", *International Review of Sociology* 29(3), s. 484-497.
- Olson, Hans-Erik, 1995. *Staten och ungdomens fritid – kontroll eller autonomi?* Lund: Arkiv förlag.
- Norberg, Johan, 2004. *Idrottens väg till folkhemmet: studier i statlig idrottspolitik 1913-1970*. Stockholm: SISU idrottsböcker. Avhandling vid Stockholms universitet.
- Pitkin, Hanna F., 1969. *Representation*. San Francisco: Atherton Press.
- Pitkin, Hanna F., 2004. "Representation and Democracy: Uneasy Alliance", *Scandinavian Political Studies* 27(4), s. 335-342.
- Putnam, Robert, 1993. *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Putnam, Robert, 2000. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.
- Putnam, Robert, 2002. *Democracies in Flux: The Evolution of Social Capital in Contemporary Society*. Oxford: Oxford University Press.
- Rothstein, Bo, 2003. *Sociala fällor och tillitens problem*. Stockholm: SNS förlag.
- Selle, Per, Strømsnes, Kristin, Svedberg, Lars, Ibsen, Bjarne & Skov Henriksen, Lars, 2019. "The Scandinavian Organizational Landscape: Extensive and different", s. 33-66 i Skov Henriksen, Lars, Strømsnes, Kristin & Svedberg, Lars (red.), *Civic Engagement in Scandinavia: Volunteering, informal help and giving in Denmark, Norway and Sweden*. Cham: Springer.
- Sidebäck, Göran, 1992. *Kampen om barnets själ: Barn och ungdomsorganisationer för fostran och normbildning 1850-1980*. Stockholm: Carlsson.
- SOU 1944:31. *Stöd åt ungdomens föreningsliv*. Stockholm: P.A. Nordstedt & söner.

- SOU 1956:42. *Staten och de politiska ungdomsorganisationerna*. Stockholm: P.A. Nordstedt & söner.
- SOU 1966:47. *Ungdomens förenings- och fritidsliv: Organisationer och medlemmar*. Stockholm: P.A. Nordstedt & söner.
- SOU 1987:37. *Stödet till barn- och ungdomsföreningar*. Stockholm: Allmänna förlaget.
- SOU 2016:5. *Låt fler forma framtiden*. Betänkande av 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Statistiska centralbyrån, 2018. *Levnadsförhållanden 1980–2016 – ett urval av indikatorer*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- Svenska kyrkan, 2020. *Svenska kyrkans medlemsutveckling 1972–2020*. Uppsala: Svenska kyrkan.
- Theiss-Morse, Elisabeth & Hibbing, John R., 2005. "Citizenship and Civic Engagement", *Annual Review of Political Science* 8, s. 227-249.
- de Tocqueville, Alexis, 1984. *Democracy in America*. New York: Mentor Publishers.
- Trägårdh, Lars, 2007. "Democratic governance and the creation of social capital in Sweden: The discreet charm of governmental commissions", s. 254-270 i Trägårdh, Lars (red.), *State and Civil Society in Northern Europe – The Swedish Model Reconsidered*. New York: Berghahn Books.
- Ungdomsstyrelsen, 2005. *Unga och föreningsidrotten: En studie om föreningsidrottens plats, betydelser och konsekvenser i ungas liv*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Wall, John, 2011. "Can democracy represent children? Towards a politics of difference", *Childhood* 9(1), s. 86-100.
- Wollebæk, Dag & Strømsnes, Kristin, 2008. "Voluntary Associations, Trust, and Civic Engagement: A Multilevel Approach", *Non-profit and Voluntary Sector Quarterly* 37(2), s. 249-263.
- Wyness, Michael, 2005. "Regulating Participation: The Possibilities and Limits of Children and Young People's Councils", *Journal of Social Sciences* 9, s. 7-18.
- Öberg, Per-Ola & Svensson, Torsten, 2011. "Civila samhället och den upplysta välfärdsstaten", *Statsvetenskaplig tidskrift* 113(1), s. 131-139.
- Öhrvall, Rickard, 2018. *Growing into Voting – Election Turnout among Young People and Habit Formation*. Linköping: Linköpings universitet.